

Nr 319.

Av herr **Johansson, Johan Bernhard, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen m. m.

I proposition nr 258 till årets riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen m. m. I väsentliga delar innebär detta förslag införandet av en ny ordning på detta område. I syfte att rationalisera skattesystemet har den nuvarande mångfalden av skatteformer ersatts med ett mera enhetligt system, samtidigt som en omflyttning av skattebördan vidtagits i fråga både om fysiska och juridiska personer. Med antagande av förslaget följer också, att den hårda beskattning, som under senare år tillkommit för att möta en exceptionell men nu överstående kris trots ett starkt förbättrat skatteunderlag kommer att kvarstå.

Ur olika synpunkter måste konstaterandet av sistnämnda förhållande väcka bekymmer. Jämföras de olika huvudtitlarnas slutsummor enligt budgetredovisningen för 1929/1930 och i årets budgetförslag, visar sig, att under denna korta tidrymd av endast ett decennium budgetens omslutning nominellt stegrats från cirka 700 till 1,200 miljoner kronor eller med 70 procent. På grund av omläggningar i statsbokföringen m. m. äro dessa båda siffror visserligen ej helt jämförbara, men de korrigeringar, som härav kunna föranledas, äro icke av den storleksordning, att själva sakförhållandet, nämligen den enorma utgiftsökningen, därav rubbas. Understrykas må att nämnda siffror representera rena konsumtionsutgifter och sålunda icke innesluta vare sig kapitalinvesteringar eller skuld amorteringar.

För att finansiera dessa flödande utgifter har en rad skattehöjningar måst vidtagas. Den starkt progressiva ordinarie inkomst- och förmögenhetsskatten har i olika etapper höjts från 145 till 170 procent av grundbeloppet. På de mellersta och övre skikten av denna skatt har lagts en ny och sedan 1936 praktiskt taget fördubblad likaledes starkt progressiv extra inkomst- och förmögenhetsskatt. Till dessa skatter har kommit en ny progressivskatt å förmögenhet, en fördubbling av den ävenledes progressiva utjämningsskatten samt en skärpning med ungefär 50 procent av den starkt progressiva arvs- och gåvobeskattningen. Vid sidan härav har även den indirekta beskattningen ökats genom en rad tyngande höjningar av tullar och acciser, sprit-skatt, tobaksskatt, maltskatt m. m. I absoluta tal ha skatteinkomsterna stegrats från 590 miljoner kronor 1929/1930 till beräknade 943 miljoner kronor 1938/1939.

Samtidigt ha betydande utgifts- och skatteökningar ägt rum inom kommu-

nerna. Till följd av högkonjunktorens förbättrade skatteunderlag och den utgiftslättnad, som vunnits genom överflyttning av kommunala utgifter på staten, ha debiteringssatserna i städer och landskommuner delvis kunnat sänkas, men totalt sett har skattebelastningen ej dess mindre ökats och uppgår nu till ett belopp, som betydligt överstiger det vid förra högkonjunkturen uttagna. Och vad landstingen beträffar ha dessa innevarande år höjt sina debiteringssatser därhän att den genomsnittliga utdebiteringsprocenten för närvarande ligger högre än någonsin tidigare. Jämfört med föregående högkonjunktur har den totala utdebiteringen för deras del ökats med nära 30 miljoner kronor.

Vid upprepade tillfällen såväl vid krisskatternas införande som vid deras successiva förnyande ha från statsmakternas sida lämnats uttryckliga utfästelser, att denna krisbeskattning, då konjunkturförbättringen det tillåte, åter skulle avvecklas. Med de ökade krav på statliga åtgärder, som därefter i olika avseenden uppkommit, har väl ej kunnat förväntas, att dessa utfästelser i hela sin omfattning skulle kunna infrias. Skatteunderlagets årliga ökning har låtit kravet på en låt vara begränsad skattereduktion framstå såsom både välmotiverat och rimligt. Med en finans- och utgiftspolitik, som målmedvetet tagit sikte härpå, lär ej heller ha varit uteslutet, att detta önskemål kunnat realiseras utan eftersättande av sådana konsolideringssträvanden, som av budgetläget varit betingade. Den politik, som följts under senaste år, har emellertid letts av andra syften än önskan om en skattesänkning. För olika utgiftsändamål ha ej blott disponerats de goda årens ökade statsinkomster utan därutöver diskonterats en oviss förhoppning om att skatteunderlaget även framdeles skall undergå en fortsatt gynnsam utveckling. Resultatet av denna politik är, att vi nu på högkonjunktorens topp och inför en begynnande tillbakagång i den ekonomiska verksamheten stå i ett i alla avseenden försämrat statsfinansiellt läge. Möjligheten av en vikande konjunktur med sjunkande statsinkomster och eventuellt växande socialt hjälpbehov gå vi att möta med de offentliga utgifterna uppskruvade och i stort sett fastlåsta å en högre nivå än någonsin förr, med väntande automatiska utgiftsökningar av betydande mått, med statens budgetmässiga förmögenhetsställning knappast återställd till förkrigsläget och med ett skattetryck, som ej blott uppgår till utan till och med överskrider krisårens. Genom den nu godtagna flerårsbalanseringen av budgeten kunna de svårigheter, som här skymta, väl för en tid hållas borta men sannolikt blott för att därefter återkomma ytterligare förvärrade.

I den nu föreliggande propositionen har denna syn på vårt finanspolitiska läge på ett oroande sätt blivit bekräftad. Samtidigt som finansministern förklarat sig beredd att godtaga statsskattekommitténs utgångspunkter i fråga om ramen för skattesystemet har han därtill gjort det förbehållet »att utgiftsökningar synas förestå, vilka inom kort kunna medföra behov av en ny skatteavvägning». Det nya skattesystemets styrka och elasticitet är med andra ord ej större än att det vid påfrestningar, som redan nu kunna skönjas,

kan komma att bryta samman. I ett land med demokratiskt statsskick utgör en finanspolitik, som ej förmår tillvinna sig allmänt och odelat förtroende, alltid en fara, och inför de perspektiv, som nu föreligga, förefinnes risk att denna fara kan bli aktuell. En angelägenhet av vikt är därför, att försiktig återhållsamhet fortsättningsvis iakttages på utgiftspolitikens område. Redan vid tidigare tillfällen ha vi från liknande utgångspunkter framhållit nödvändigheten av att jämte återbetalningen av krisupplåningen vidtaga även andra saneringsåtgärder, varvid vi särskilt understrukit behovet av en översyn och begränsning av utgifterna. I det skattepolitiska läge, som nu fått utveckla sig, synes oss än mera angeläget att ånyo och med styrka framhålla, att denna senare uppgift måste framstå såsom en av de mest angelägna för svensk finanspolitik.

Vid avvägningen av skattetrycket mellan olika skattskyldiga har propositionen liksom statsskattekommittén utgått ifrån, att nuvarande fördelning av skattebördan i stort sett bör upprätthållas. De omflyttningar, som vidtagits, innebära dels en skärpning av aktiebolagens beskattning till förmån i första hand för de fysiska personerna dels också omskiftningar inom nästan samtliga större grupper av skattskyldiga.

I fråga om de fysiska personernas beskattning ha de avsevärda skattehöjningar, som genom krisårens extra skatter pålagts de mellersta och högsta inkomstskikten, i huvudsak fått kvarstå. Dock har en viss skattelättnad kunnat beredas vissa inkomsttagare, nämligen vid grundbeloppsnivån alla dylika upp till 55,000 kronor samt vid 110 procent uttagning inkomsttagare i lägre och vissa mellanskikt. Den orimligt hårda belastningen av vissa toppinkomster har också något mildrats. Genom den fortsatta utbyggnaden av familjeavdragen ha vidare samtliga familjeförsörjare erhållit lägre skatt, varvid skattesänkning förhållandevis mest gynnat dem med låga och medelstora inkomster. Den skatteförlust, som härav uppkommit, har i första hand täckts genom höjd beskattning av ensamstående skattskyldiga. För de större inkomsttagarna innebär det föreslagna skattesystemet såtillvida en fördel, som huvuddelen av den progressiva beskattningen av hänsyn till beskattningens elasticitet bundits i den fasta tilläggsskatten och sålunda ej påverkas av det ökade skattetryck, vartill ett försämrat budgetläge och en höjd belastning av den rörliga skatten kan ge anledning. I anslutning till befolkningskommissionens förslag anse vi emellertid önskvärt, att särskilt barnrika familjer beredes större skattelättnad än i propositionen förordats. Visserligen kan här emot invändas, att kostnaderna för det tredje liksom för efterföljande barn knappast äro större än för de två första och att det sålunda ur rättvis- och skatteförmågesynpunkt icke är motiverat att ytterligare höja dessa avdrag. Såsom kommissionen framhållit, kvarstår dock, att det framför allt är dessa större barnkullar, vilka i följd av barnens behov i olika hänseenden hårt pressa familjens levnadsstandard. Då därtill kommer att ett tillgodoseende av detta krav ur statsfinansiell synpunkt är skäligen betydelselöst, böra enligt vår mening de skattefria avdragen för de tredje och därefter följande barnen

ytterligare ökas, varvid avdragen i varje ortsgrupp torde böra sättas till respektive kronor 920, 1,000, 1,080, 1,160 och 1,240.

Vid utredningarna rörande skatteförslagets verkningar har hänsyn ej tagits till den skatteökning som kommer att följa dels med den förlorade avdragsrätten för den kommunala progressivskatten dels med den ökade kommunal-skatt, vartill borttagandet av nämnda skatt kan föranleda. Då här berörda skatteskärpning i högre inkomstlägen torde kunna bli relativt betydande, hade önskvärt varit att härät ägnats uppmärksamhet.

Vad därefter angår frågan om de juridiska personernas beskattning torde numera efter de upprepade utredningar, som därutinnan på senare tid verkstälts, allmänt anses, att denna fråga bör lösas genom övergång till en för samtliga möjligast enhetlig proportionell beskattningsmetod. Då denna skatteomläggning likväl föranlett, att skattesatsen vid grundbeloppsnivån för aktiebolagen fixerats till 10 procent, måste detta väcka allvarliga betänkligheter. I avgivna yttranden, ej blott från näringsorganisationerna utan även från flera myndigheter och bland annat från kammarrätten, riksräkenskapsverket och kommerskollegium, ha på denna punkt starka erinringar framförts, i allmänhet med krav på skatteprocentens nedsättning eller andra modifikationer verkande i samma riktning. Enligt vår åsikt tala starka skäl för denna uppfattning. Såsom närmare framgår av statsskattekommitténs betänkande har den föreslagna höga skattefoten å 10 procent tillkommit genom en beräkning, baserad på den skattebörda, som nu påvilar aktiebolagen, samt de utgångspunkter i övrigt, som fixerats genom ramen för skattesystemet. Mot denna beräkning har emellertid icke utan fog anmärkts, att densamma hänför sig till taxeringsresultatet för blott ett enda år och att därigenom hänsyn icke tagits bland annat till det förhållandet att aktiebolagens andel i det totala skatteunderlaget under senare år undergått en relativ ökning, säkerligen i viss utsträckning av bestående natur. Som känt är har den senast genomgångna krisen framkallat en utbredd strävan bland landets näringsidkare att mer än förr konsolidera sina företag och tack vare de senaste årens gynnsamma ekonomiska utveckling har denna strävan även kunnat fullföljas. Ett faktum är sålunda, att företagen i gemen genom en restriktiv utdelningspolitik i samband med ökade öppna och dolda avskrivningar målmedvetet arbetat på att stärka sin finansiella ställning, förbättra sin likviditet och nedbringa anlitaandet av främmande kapital. Att de medel, som härvid kvarhållits i företagen, uppgå till betydande belopp är säkert, även om det av naturliga skäl är omöjligt att giva några siffermässiga belägg därför. Symptomatiskt är emellertid, att enligt en nyligen verkställd undersökning rörande kapitalbildningen hos de börsnoterade industriaktiebolagen, deras disponibla fondmedel mellan åren 1929, 1935 och 1937 vuxit från 96.2 till respektive 139.8 och 263.1 miljoner kronor, motsvarande respektive 6.5, 9.6 och 19.1 % av de i samma företag i form av aktiekapital och reservfonder bundna medlen. Med denna utveckling måste nödvändigtvis följa, att aktiebolagen under i övrigt lika omständigheter komma att svara för en större andel än tidigare

av den totala skatten. Så långt föreliggande uppgifter giva vid handen kan detta förhållande också styrkas. För svenska aktiebolag och »enskilda» skattskyldiga utgjorde det beskattningsbara beloppet år 1935—1937 respektive 2,436, 2,909 och 3,159 miljoner kronor och av detta belopp kom på aktiebolagen respektive 409, 478 och 609 miljoner kronor eller 16.3, 16.4 och 19.3 %. Under samma år uppgick den å aktiebolagen debiterade skatten till respektive 20.0, 19.3 och 23.4 % av det totala skattebeloppet. Givetvis äro dessa siffror i viss utsträckning konjunkturbetonade, men att det här icke enbart är fråga om en konjunkturföreteelse framgår därav, att en liknande utveckling icke kan iakttagas under uppgångsåren i slutet på 1920-talet, då bolagens andel i det beskattningsbara beloppet liksom i den debiterade skatten utan bestämd tendens växlade från år till år.

Den slutsatsen synes sålunda ofrånkomlig, att man för bolagens vidkommande fortsättningsvis har att räkna med ett i förhållande till andra skattskyldiga större skatteunderlag samt att bolagens andel i den sammanlagda skattebördan redan av denna anledning kommer att ökas. I samma mån detta är riktigt försvagas därmed de skäl som av skattekommittén anförts för starkare ianspråktagande av aktiebolagens skattekraft. Och samtidigt få de skäl, som tala däremot, ökad styrka. Utan att nu återupprepa vad härutinnan anförts må dock understrykas, att den proportionella beskattningen, därest skattesatsen sättes så högt som till 10 procent, kommer att drabba det stora flertalet bolag relativt hårt med skattehöjningar i vissa fall upp till 200 procent samt därvid hårdast gå ut över just de svagaste och tyngst arbetande industrierna och bland dessa stora delar av våra viktigaste, men i konkurrenshänseende svårast ställda exportindustrier. Med en dylik skattesats, vilken efter nuvarande beskattningsnormer motsvarar en inkomstprocent av icke mindre än 12—12.5 procent skapas dessutom vid vikande konjunkturer ett växande och för näringslivets återhämtning menligt skattetryck i direkt strid med de skattepolitiska intentioner, som på senare tid propagerats. Därtill kommer att bolagsskatten utgör en särskatt, vilken, i den mån den träffar den utdelade inkomsten, innebär en ofta ojämn och hård dubbelbeskattning samt, i den mån den påvilar den fonderade inkomsten, drabbar en kapitalbildning, som i regel samhälleligt sett är av utomordentlig betydelse. Vi vilja även starkt understryka att bolagen ha att räkna med betydligt stegrade kostnader på grund av den sociallagstiftning, som redan är beslutad eller av statsmakterna förberedes. En större varsamhet i beskattning av näringsföretagen är därför nödvändig.

Som regulativ mot dessa menliga konsekvenser av en hög proportionell beskattning av bolagen har föreslagits, att uttagsprocenten för fysiska och juridiska personer, såsom det i propositionen heter, skall efter växlande förhållanden kunna differentieras. Värdet av denna skattepolitiska nyhet är emellertid svårt att överblicka. Ty dels torde det i praktiken visa sig vanskligt att sakligt motivera och tillämpa en dylik differentiering, dels lär ej heller därmed vinnas, att en med hänsyn till räntabilitet och skattekraft mera

rättvis skatteavvägning bolagen emellan kan åvägbringas. Tvärtom är förhållandet snarare det att ju högre skattesatsen sättes, desto större är risken att skattebördan i samband med skatteomläggningen blir orättvist fördelad. Enligt vår mening måste av här anförda skäl anses påkallat till förnyad prövning upptaga frågan om skattesatsens storlek för svenska aktiebolag, och få vi för vår del föreslå att densamma fastställas till 8 procent. I anslutning härtill böra motsvarande nedsättningar vidtagas i skatteprocenten för övriga juridiska personer. Vi hemställa vidare att i författningen införes en bestämmelse av innehåll, att uttagningsprocenten för juridiska personer icke under några förhållanden må sättas högre än vad som för fysiska personer bestämmes.

Vad slutligen förmögenhetsbeskattningen vidkommer biträda vi det av skattekommittén föreslagna och i propositionen tillstyrkta systemet med en kombinerad inkomst- och förmögenhetsskatt, omfattande alla förmögenheter men med förmögenhetsandelen reducerad till $\frac{1}{100}$, och en fristående skatt, gällande för förmögenheter över 20,000 kronor. Då det befunnits nödvändigt att låta förmögenhetsskatten liksom under senaste år även framdeles oförändrat bära 20 procent av den samlade skattebördan, är detta med hänsyn till dennas nuvarande höjd och dess obestridda verkan av ren skatt å förmögenhet att beklaga. I nu uppkomna statsfinansiella läge lär emellertid denna beskattning i föreslaget skick i stort sett få godtagas. Utan hinder härav torde likväl förtjäna övervägas, huruvida icke mindre skattelättnader i vissa förmögenhetslagen kunna genomföras. På grund av den uppvärdering, som vid årets taxeringar vidtagits i fråga om icke börsnoterade aktier, torde även vad förmögenhetsbeskattningen angår kunna räknas med ett vidgat skatteunderlag av ganska betydande omfattning. Då förmögenhetsskatten liksom aktiebolagsskatten utgör en särskatt och därtill en tyngande merbeskattning av vissa inkomsttagare, synes billigt och rättvist, att den ökade skatteintäkt, som härav kan uppkomma, i första hand användes för att inom förmögenhetsbeskattningen själv åstadkomma önskvärda lättnader. Från denna utgångspunkt föreslå vi att den skattelindring, som av nämnda skäl kan ifrågakomma, företrädesvis bör komma förmögenheter under 200,000 kronor till del. Härvid må erinras, att den föreslagna förmögenhetsbeskattningen, jämförd med den nu tillämpade innebär en lindring för förmögenheter dels under 50,000 dels över 1,000,000 kronor, vilken åstadkommits därigenom att beskattningen å mellanliggande skikt blivit höjd samt härvid höjts mest just å förmögenheter upp till 200,000 kronor. Såsom vissa länsstyrelser framhållit, förtjänar även uppmärksammas, att berörda skikt såtillvida äga särskild betydelse som de omfatta en stor del av landets jordbrukare, för vilka en merbeskattning av förmögenhetsinkomst alltid blir vansklig på grund av svårigheten att nöjaktigt skilja mellan inkomst av förmögenhet och inkomst av arbete.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 258 ville besluta sådana ändringar i det framlagda förslaget till omläggning av den direkta statsbeskattningen, som föranledas av bifall till ovan framställda yrkanden.

Stockholm den 21 april 1938.

J. B. Johansson,
Fredrikslund.

<i>Th. Borell.</i>	<i>Eilif Sylwan.</i>	<i>P. Sandström.</i>
<i>G. A. Björkman.</i>	<i>Gustaf Ehrnberg.</i>	<i>D. Pettersson.</i>
<i>K. E. Johanson.</i>	<i>Carl Sundberg.</i>	<i>O. A. Nordborg.</i>
<i>Axel Mannerskantz.</i>	<i>Ivar Öman.</i>	<i>Robert von Horn.</i>
<i>K. G. Ewerlöf.</i>	<i>Karl Wistrand.</i>	<i>William Nisser.</i>
<i>Nils Holmström.</i>	<i>Nils Gabrielsson.</i>	<i>Israel Lagerfelt.</i>
<i>Gustaf Tamm.</i>	<i>M. Svensson.</i>	<i>Carl Bengtsson.</i>
<i>Carl Beck-Friis.</i>	<i>G. Sederholm.</i>	<i>Gust. Björkman.</i>
